

התוכנית שתציל מאות ישראלים מסרטן

יש חיסון יעיל נגד סרטן צוואר הרחם, סרטן הפה והלוע וסרטן באיברי המין • רק מחצית מהישראלים מקבלים אותו • תוכנית לאומית חדשה שתביא לסילוק ולמיגור כל המחלות אשר נגרמות מנגיף הפפילומה הוצגה לפני כשבוע, והיא מפורסמת כאן בפעם הראשונה

צילום: Gettyimages

רן רזניק

אפשר להתחסן נגד חלק מסוגי הסרטן, אך לא מספיק ישראלים עושים זאת. תרבות לאומית חדשה, שאמורה להציל את חיהם של מאות ישראלים ממוחלות סרטן ולי מנוע מחלות אצל אלפי ישראלים, הוצגה לפני כשבוע בפני בכירי משרד הבריאות.

מדובר בתוכנית הסרת תקדים בתחום בריאות הציבור בישראל, והיא כוללת המלצה לשורה של צעדים ארוכי טווח, שבייאו לסילוק ולמיגור כל המחלות שנגרמות מנגיף הפפילומה (HPV). זהו אחד הנגיפים הנפוצים בעולם, שגורם לשורה של מחלות סרטן קשה וקטלניות, כולל סרטן צוואר הרחם, סרטן הפה והלוע וסרטן באיברי המין. על פי נתוני מערכת הבריאות, כשתיושם במלואה הבהצחה התוכנית הלאומית, מדי שנה ניתן יהיה למנוע את רוב מאות המקרים של נשים שחולות בסרטן צוואר הרחם ושל גברים עם מחלות סרטן אחרות כמו באיברי המין, כפי שטבעת ובלוע. כמו כן, ניתן יהיה למנוע כ-20 אלף מקרים של מחלת המין קונדילומה, שגורמת לגידולים שפיריים רמימי יבלות או לנגעים באזור איברי המין, ולעיתים אף יכולים להיות סימן מקדים לנשאות של זני הנגיף אשר עלול לים להיות מסרטנים ושגומים להתלואה קשה ואף לתמותה.

התוכנית הלאומית החדשה, שנחשפת כאן לראשונה, היא חלק ממחלק עולמי של ארגון הבריאות העולמי, שהחל עוד ב-2018, ששותפות לו כמעט 200 מדינות. אוסטרליה, בריטניה ובמיוחד סקוטלנד, קנדה ורומק הק דימו את ישראל, וכבר הצליחו להפחית באופן משמעותי את התחלואה והתמותה ממחלות סרטן אלה.

מוצעת שורה של אמצעים הסברתיים, תקי ציבים ולאומיים שביאו לחיסון של 90%

פרופ' רנן רזניק יעקב בורנשטיין: "גם חיסון בגילם מבוגרים יכול להקטין את הסיכון להידבקות. אדם עלול להידבק פעמים רבות באותו זן"

צילום: מתוך ויקיפדיה

על פי התוכנית, בישראל כמו במדינות מערביות רבות נוספות, "נוצרה האפשרות להביא לסילוק של התפתחות גידולי הסרטן הנגרמים על ידי זני נגיף הפפילומה האנושי (HPV). השילוב של חיסון יעיל ובטוח, שיטות סריקה מתקדמות וטיפול זמין מאפשר לנו, דווקא עכשיו, לפעול כרי שבעתיד הלא רחוק התפתחות סרטן עקב HPV בגברים ובנשים תהיה נדירה ביותר בארץ."

90% התחסנות עד 2030

התוכנית נכתבה על ידי מומחים ובעלי עניין במניעה ובטיפול בסרטן ובמחלות נוספות הנגרמות עקב HPV. הכותבים משתייכים למגוון של חברות מרעיות וארגונים העוסקים בנושא. זוהי יוזמה רבת-חומית ובין-מקצועית, ובכך החוקה שלה. גילוי הרעת מהווה פנייה ציבורית לקובעי המדיניות כדי לפעול כעת, בהמשך למדיניות ארגון הבריאות העולמי לסיי לוק של סרטן צוואר הרחם. זאת, במטרה להביא גם בישראל לסילוק של גידולי סרטן ומחלות נוספות הנגרמות על ידי HPV, כפי שבעבר הביאה האנושות לביעור פוליו ואבעבועות שחורות, ומתוך מודעות לכך שבישראל ההיעדרות להתחסנות כנגד זני נגיף HPV, התרומת משמעותית לסילוק התפתחות גידולי סרטן, עדיין רחוקה מהיעד המומלץ על ידי ארגון הבריאות העולמי.

גילוי הרעת הנוכחי ממליץ על יעדים מבוססי ראיות המתאימים לישראל, ומציע אסטרטגיה בתחומים הבאים: חיסון, סריקה, טיפול ומודעות ציבורית, על ידי שימוש בתשתית קיימת ובהשקעה ריאלית. התוכנית הלאומית כוללת שורה ארוכה של המלצות ורדישות. החשובה ביותר היא לפעול ולהגיע לכך שיעור ההתחסנות המלא בשתי מנות יעמוד עד שנת 2030 על לפחות 90% מכלל הבנות והבנים עד גיל 15. כל זאת כאשר "כבר

קצת שיעור ההתחסנות בבתי הספר הממלכתיים הוא כ-80%, בעוד שבבתי הספר במגזר החרדי הוא רק כ-7%. המטרה היא להגיע לשוויון בין הקבוצות הדמוגרפיות השונות." השנה הוגשה בקשה לוועדת סל התרופות לכלול את מתן החיסון גם למבוגרים ללא הגבלת זמן.

במסגרת התוכנית הלאומית מוצע עוד להתייחס את מתן החיסונים בגיל 9, ולאפשר התחסנות בבתי הספר התיכוניים במשך כל השנה. עוד מוצע לעדכן אנשי רת ומובילי רעה באוכלוסיות החרדיות שההדבקה בנגיף ה-HPV עלולה לפגוע בפוריות ולגרם בעקיפין ללידות מוקדמות, במידה שמתפתח מצב טרום מלארי צוואר הרחם (CIN), ולכן רצוי לחסן לפני הנישואים וכן לא פשר לצוות הסייעותי (ואם יתאפשר בעתיד – גם לרוקחות ולרוקחים), להמליץ על מתן החיסון, ואף לחסן, ברומה לחיסון אשר ניתן לשפעת, ללא צורך במתן מרשם על ידי הרופא.

עוד מוצע להפעיל תוכנית התחסנות לנשים ולגברים שנמצאים בסיכון גבוה, לרבות גברים המקיימים יחסי מין עם גברים, ומקרים נוספים של HIV, מטופלי PREP, מרוכאי חיסון וחולים במחלות אוטואימוניות.

הדבקת פינג'פונג

הגינקולוג פרופ' יעקב בורנשטיין, יו"ר החברה הישראלית לחקר ולמניעת מחלות המועד קה לנשים וילדות במרכז הרפואי הממשלתי לגליל בנהריה, הוא מיוזמי התוכנית הלאומית ומחברותיה הבולטים שלה. לדבריו: "המיתוס הרווח בציבור שנגיף HPV גורם רק לסרטן צוואר הרחם הוא שגוי. הנגיף גורם גם לסוגים אחרים של סרטן, כגון סרטן הפה, הנרתיק ופי הטבעת, וגם לסרטן הפה והלוע אצל גברים. "בארה"ב שכוחות סרטן הפה והלוע בגברים כבר גבוהה מזו של סרטן צוואר הרחם בנשים.

צילום: אהוד אשך

פרופ' גליה רבה: "ישנה אפשרות מבית למגר את סרטן צוואר הרחם. זו הזדמנות שאסור לנו בישראל לפספס"

בישראל מתגלים בממוצע כל שנה כ-100 מקרי סרטן חרישים של סרטן הפה והלוע אצל גברים ואצל נשים.

לדברי בורנשטיין, אחת הבעיות הקשות בארץ היא כי "ההיענות הנמוכה בארץ היא משמעותית בגילי בתי הספר לעומת חיסוני הידלות ולעומת ארצות כמו אוסטרליה או פורטוגל. ההיענות לא עלתה במשך 10 שנים שבחן החיסון ניתן במערכת החינוך כחלק מהחיסונים הרגילים. הסיבות לכך הן חוסר מודעות לחשיבות ולבטיחות החיסון, קושי לוגיסטי במתן החיסון באזורים שונים בארץ ורתיעה מקבלת החיסון, שנקשר ליחסי אישות, בקרב אוכלוסיות דתיות חרדיות.

"באחרונה דנה ועדת החיסונים באפשרות להתחיל לחסן כבר מכיתה ד'. מרווח הזמן מהידבקות בנגיף ועד התפתחות הסרטן הוא

כ-20 שנה בממוצע. לכן גם חיסון בגילם מבורגים יכול להקטין את הסיכון להידבקות בנגיף. אדם עלול להידבק פעמים רבות באותו זן של הנגיף. נפוצה היא ההדבקה המתמדת לסירוגין, 'פינג'פונג' בין בני זוג. רק חיסון מונע הרב קות חוזרות, על ידי יצירת תאי זיכרון במעי רכת החיסונית.

"חשוב גם לדעת שאף שמומלץ לחסן לפני הידבקות בנגיף, כלומר לפני תחילת קיום יחסי מין, הוכח שהחיסון יעיל גם לאחר הידבקות בנגיף, אפילו לאחר פיתוח מחלה טרום-סרטנית או קונדילומות. כך, לא מעט נשים וגברים שלא חוסנו בגיל בית הספר ימצאו שהחיסון יעיל וחשוב ויבטחו לקבל אותו גם אחרי גיל 18."

ניתן למגר

פרופ' גליה רבה, יו"ר האיגוד הישראלי למוחלות ויוזמות נשיאת היחידה למחלות ויוזמות במרכז הרפואי הממשלתי שיבא בתל השומר: "אין ספק שעולם הרפואה ממשיך להתקדם לעבר יעדים רבים שבעבר לא חשבו עליהם כלל. אמנם לא קיימים חיסונים רבים בעולם שיכולים למנוע סרטן, אך כיום ישנו חיסון יעיל ומוכח למניעת הדבקה בוורוס הפפילומה, HPV, שעלול לגרום בין היתר לסוגי סרטן רבים, אצל נשים ואצל גברים כאחד, מה שלא היה ידוע בעבר, אבל עדיין המודעות לכך נמוכה. קיומנו של החיסון הוא משמעותי ביותר בימים אלו, כיוון שבשילוב עם פעולות נוספות משמעותיות, ישנה אפשרות מרבית למגר לחלוטין את סרטן צוואר הרחם וגם את התפתחות הווירוס.

"זו הזדמנות שאסור לנו בישראל לפספס. יש מדינות רבות שהצליחו במהלך הזה של אלימינציה משמעותית". משרד הבריאות נמסר בתגובה: "המשרד עובד על תוכנית בנושא, שכוללת אסטרטגיות שונות בנוגע לחיסון וטיפול. הרוח יבחנו גם היא במסגרת הזו."

ד"ר גדי ניוון

כך תזהו סרטן צוואר הרחם

סרטן צוואר הרחם מתחיל בצוואר הרחם, שהוא החלק התחתון של הרחם ובוולט לתוך הנרתיק. התפתחות הסרטן היא איטית, החל מסרטן ברך-גה קלה (או טרום-סרטני), ומתפתח עד לסרטן אלים וגרורות.

הסיבה העיקרית להתפתחות סרטן זה היא וירוס הפפילומה (HPV), ובעיקר הונוים האלימים של הווירוס שמסומנים במספרים 16, 18, 31, 33 ו-45. קיימת חשיבות עצומה לבדיקות שגרה אצל נשים לאיתור מצבים טרום-סרטניים ולאיתור וירוס הפפילומה על ידי משטח פאפ (PAP), שכן מצבים טרום-סרטניים אינם גורמים לתסמינים בדרך כלל.

כאשר יש כבר תסמינים, הם כוללים גרד נרתיקי ניכר, דימום מהנרתיק, דימום מום לאחר יחסי אישות, לעיתים דימום מים פתאומיים בין המחזוריים, הפרשה נרתיקית ו/או כאב כוונן קיום יחסים. רוב המקרים הללו מתרחשים בגילם 34-40, ו-60-67. למרבה הצער, עקב גילוי מאוחר מתות מדי שנה בעולם כ-50 אחוז מהנשים שנתגלה אצלן סרטן צוואר הרחם.

בישראל מתגלים בכל שנה כ-200 עד 250 מקרים חדשים. סיכויי ההידבקות בוורוס הפפילומה עולים בקרב נשים צעירות המקיימות יחסי מין לא מוגנים או עם ריבוי בני זוג. אמנם, רוב הנשים המקיימות יחסים לא יפתחו סרטן צוואר רחם, אבל קיימת חשיבות רבה מאוד לבדיקה שגרתית אצל רופא שים.

אם כבר התגלו נגיפים טרום-סרטניים בבדיקה גינקולוגית, במשטח או בהסתכלות, יש לטפל בהם מיידית על ידי צריבה בלייזר, בוקסאה, או בביצוע פעולה שנקראת "קוניזציה" (כריתה קטנה בצורת יתר של האזור החשוך).

אם הגידול הסרטני כבר מתקדם, יש צורך בטיפולים כגון ניתוח נרחב, הקרנות, כימותרפיה ואף טיפולים ביולוגיים. טיפולים אלו מבוצעים על ידי רופאי נשים ועל ידי אונקולוגים. נשים צעירות המאובחנות בשלב מוקדם ומועמדות לניתוח, ומועונינות בשימור הפרייות, יכולות לשקול ביצוע ניתוח משמר פרויות שאינו כולל את כריתת הרחם.

לסיכום, שמירה על אמצעי הגנה, מודעות גבוהה להפרשות או לדימומים נרתיקיים, חיסון מוקדם נגד הווירוס ובדיקות שגרה אצל רופא נשים, יצמי צמו את הופעת המחלה ויאפשרו טיפול מוקדם ובכך עם סיכויי החלמה מעולים. מעוניינים ביעוץ? **6884* יחיגו**

הכותב הוא אורולוג מומחה, סגן נשיא ארגון "מענטש" בראשותו של חזן את הנשיא הרב יוסי עובדין יו"ר מחלקת מחקר וחדשנות בארגון